

EEN FAMILIE DONZE IN ZEEUWS-, WEST- EN FRANS-VLAANDEREN (1)

In 1996 lazen we in een genealogische nieuwsgroep een vraag van een genealoog uit Vlissingen (2) naar gegevensuitwisseling over de familienamen DONZE of DONSE. Omdat we in ons onderzoek over de eigen familienaam ook steeds gegevens genoteerd hebben betreffende gelijkende namen was de naam DONZE ons niet onbekend en dus stuurden we in algemene bewoordingen een overzicht van waarover we beschikten en vroegen naar meer details over de verst bekende voorvader in Zeeland.

Groot was de verwondering toen ons die oudst bekende voorvader werd medegedeeld: een Noë Donse, gehuwd te Terneuzen met Adriaanken van Wijckhuijsen, weduwnaar van Magdalena Mahieus en genoemd als afkomstig van "Boesinge". Deze persoon was ons immers niet onbekend. Onze correspondent had "Boesinge" wel verkeerd geïdentificeerd met het dorp *Boëseghem* nabij Aire-sur-la-Lys (N-Frankrijk) (3). Wij beschikten in onze documentatie over een Noël Donse uit het dorp *Boezinge*, ten noorden van Ieper, die op 29 april 1647 te Ieper St.-Pieters inderdaad gehuwd was met een Magdalena Mahieu. (4)

Zijn ondertrouw- en huwelijksakte van resp. 25 mei en 19 juni 1652 te Terneuzen vermelden hem expliciet als *van Boesinge* en *we(duwnaar) Magdaleena Mahieus*. (5) Niet alleen klopt de herkomstvermelding, maar ook met de naam van zijn eerste echtgenote en ook chronologisch is er volledige overstemming. Een overlijden van Magdalena Mahieu vinden we wel niet in het Ieperse, maar er zijn voor Boezinge (en vele andere gemeenten in het omliggende) ook geen parochieregisters meer bewaard voor die periode en de naamtafels op de begraafakten voor Boezinge beginnen ook pas in 1674, (6) voor Terneuzen zijn er pas begraafakten vanaf 1666.

We merken ook op dat zijn voornaam blijkbaar vreemd klonk voor Zeeuwse oren: van Noël (Latijnse vorm: *Natalis*) wat verwijst naar de geboorte van Christus (Kerstdag = *Noël* in het Frans), maakte men er de meer vertrouwde voornaam Noë van, naar de bouwer van de ark uit de bijbel.

(1) Gebruikte afkortingen:

- ADN: Archives Départementales du Nord, Rijsel (F)
ARA: Algemeen Rijksarchief Brussel
FM: Fonds Merghelynck (KBB, afdeling handschriften)
FC: Fonds Cordonnier (SAI)
KBB: Koninklijke Bibliotheek Brussel
KI: kasselrij Ieper
RAB: Rijksarchief Brugge
RAZ: Rijksarchief Zeeland te Middelburg (NL)
SAI: Stadsarchief Ieper
- (2) De Heer Peter Kupers, Singel 229, 4381 VH Vlissingen (NL). Zijn moeder is een Donze.
(3) Dépt. Pas-de-Calais, ten zuidoosten van St.-Omer, nabij de bron van de Leie.
(4) Zie de uitgave van de indexen op de huwelijksakten te Ieper opgemaakt door de 19de eeuwse stadsarchivaris J.Lambin en uitgegeven in F. BAUWEN, *Huwelijken stad Ieper, dl. 2., 1601-1650*, Ieper, 1992.
(5) RAZ, Huwelijksregister Terneuzen (bewaard vanaf 1631).
(6) Van Boezinge bestaan klappers op de dopen 1590-1792, huwelijken 1639-1792, begrafenissen 1674-1792. Wat de akten betreft is het droevig gesteld: enkel het jaar 1694 en de periode 1752-1792 (D, H, en B) zijn voorhanden. Alles ging verloren in de grote wereldbrand van Wereldoorlog I.

Onze correspondent in Zeeland stuurde ons Noë's afstammelingen tot het begin der jaren 1800 (zes generaties). Vanaf de derde generatie wordt de familienaam terug als DONZE geschreven. We geven hierbij de eerste generaties: (7)

NOE DONSE, afkomstig van Boezinge, weduwnaar van Magdalena Mahieu, trouwde te Terneuzen na ondertrouw van 25 mei op 19 juni 1652 met *Adriaenken VAN WIJCKHUIJSE, jonge dochter* (d.w.z. niet eerder gehuwd) *van der Neusen* (=Terneuzen), *beijde alhier woonachtich*. Hij huwde nogmaals te Terneuzen na ondertrouw van 11 sept. op 17 okt. 1677 met Janneken OSTENS, weduwe van Bastiaan d'Hulst. Zij werd begraven te Terneuzen op 22 juni 1698. (8)

Zijn kinderen waren:

1. **PIETER DONZE**, geboren te Terneuzen in 1656-57 (20 jaar oud op 7 okt. 1677). Na verloving te Terneuzen van 5 dec. 1682, huwde hij als *jongman* (d.w.z. niet eerder gehuwd) *van der Neusen*, aldaar op 26 dec. 1682 met Janneken de RIJCKE van Hulst. Hun kinderen waren:

1. **NOE DONSE**, geboren te Terneuzen circa 1687. Na verloving te Axel van 17 april 1711, huwt hij aldaar in hetzelfde jaar, Cornelia WADDE, jonge dochter van *onder Neusen*, begraven te Zaamslag op 1 jan. 1722. Hij huwt een tweede maal met Arjaantje ANTONISSEN. Kinderen: **Pieter, Janneke en Elisabeth DONZE**.

2. **Adriaantie DONSE**, geboren te Terneuzen circa 1688, begraven te Zaamslag op 8 febr. 1761. Zij verlooft zich te Terneuzen op 6 sept. 1710 met Cornelis VERSLUJJS, jongeman van Zaamslag, overleden te Zaamslag op 7 aug 1741.

3. **CAREL DONSE**, geboren te Terneuzen circa 1689, begraven te Zaamslag op 17 jan. 1721. Na verloving te Terneuzen van 15 april 1713, huwt hij aldaar op 30 april 1713 met Mary KENTLINGS, jonge dochter van Vlissingen, begraven te Zaamslag op 11 juni 1737. Hij had een zoon: **Pieter DONZE**.

We vestigen de aandacht erop dat oudste zoon van Noë, Pieter, zijn twee eerste kinderen blijkbaar naar zijn grootouders genoemd heeft: *Noë* en *Adriaantie*. Dit noemen naar een ouder familielid is van belang voor verder.

2. **Janneken D'ONSE**, geboren te Terneuzen circa 1661-62 (17 jaar oud op 7 okt. 1677). Zij verloofde zich als *jonge dochter* te Terneuzen op 27 juni en huwde op 12 juli 1682 met Jacob van NUFFELEN, weduwnaar van Suzanneken Leunis. Na verloving te Terneuzen van 29 okt. 1701, huwde ze een tweede maal aldaar op 20 nov. 1701 met Cornelis de MUNTER, jongeman van Seraeskerk in Zuid Beveland en na verloving te Terneuzen van 19 jan. 1704 huwde ze aldaar op 3 febr. 1704 voor een derde maal met Jannes JANSEN van Rosendaal, weduwnaar van Christina van de Velde.

(7) op basis van wat ons medegedeeld werd, aangevuld met een aantal details na eigen raadpleging van de trouw- en begraafboeken van Terneuzen, waarvan we alle akten lazen (voor de trouwen) vanaf het begin (1631) tot 1682 en (voor de begrafenissen) van het begin (1666) tot 1705.

(8) In de genealogie die ons opgestuurd werd, werd in de generatie van Noë nog een losse persoon *Janneken Donze*, overleden Terneuzen 24 juni 1698 vermeld. Maar dit is een vergissing. De begraafakte vermeldt letterlijk: *Janneken Noe Donse sijn vrouw*. Misschien ontstond de verwarring omdat in het register van de *Ledematen gemeente Jesu Christi tot Neusen* (bewerkte bron) tweemaal een Janneken Donse vermeld wordt, de tweede maal is er bij vermeld: *obiit 24 junius 1698*. Maar het gaat om Jeanneken Ostens, die met de familienaam van haar man aangeduid wordt.

In de ons verstrekte afstamming tot 1800 vindt men de DONZE's terug te Terneuzen, Zaamslag en Hoek (deze laatste twee gemeenten resp. oost en west en beide grenzend aan Terneuzen). Dit blijkt op vandaag nog steeds de regio bij uitstek te zijn waar we Donze's terugvinden. Een lijstje van het aantal vermeldingen in de telefoongidsen toont volgende cijfers: Terneuzen: 20 en vervolgens (met de klok mee rondom Terneuzen): Vogelwaarde: 3, Zaamslag: 1, Spui: 1, Hulst: 1, Absdale: 1, Axel: 2, Sas-van-Gent: 4, Sluiskil: 1, Philippine: 1, Hoek: 5, en verder vinden we er nog enkele westwaart: Oostburg: 1, Breskens: 6, Vlissingen: 3, Middelburg: 4.

De Donze-Visser straat in Terneuzen

We vonden ook recent nog het bestaan van een *Donze Visserstraat* in Terneuzen. De *Terneuzensche Courant* van 12 maart 1892 bericht erover dat twee inwoners, A.H. Donze en A. Visser een nieuwe, 50 meter lange en 6 meter brede straat wilden aanleggen, met een wegdek van keien uit Lessines (Henegouwen), ook 'kinderkopjes' genoemd. Het verzoek werd goedgekeurd in de gemeenteraad van 13 febr. 1894. De huizen werden gebouwd en de bestrating aangelegd. Dit was een particuliere straat, vandaar wellicht de vrijheid van de initiatiefnemers om de straat hun

eigen naam te geven. In 1901 nam de gemeente de straat in eigendom over. (9) De straat bestaat nog steeds onder deze naam.

Overigens is er in Zeeland ook nog een familie DONSEN. Thans zijn er nog een 15-tal naamgenoten in Nederland en een 20-tal in de Verenigde Staten. Of zij een tak van de Donze vormen is niet bekend. Het zijn allen afstammelingen van Johannes Cornelis Donsen, geboren 5 okt. 1752 te Vlissingen, aldaar overleden op 7 dec. 1828. Verdere gegevens van voorouders ontbreken omdat de Donsen katholiek waren en die godsdienst rond die tijd verboden was. (10)

Tenslotte stippen we voor de volledigheid nog aan dat er in Zeeland ook nog een familie DOENS(S)(E) bestaat, rond Vlissingen en Middelburg, waarvan er enkele ook in de 17de eeuw in Vlaanderen opdoken (te Ieper en te Duinkerke). (11)

De stamvader der Donze van Zeeuws-Vlaanderen

Keren we nu terug naar de stamvader Noë of Noël Donse. Hoe hij er toe gekomen is naar Terneuzen uit te wijken, is nog een open vraag.

Terneuzen was een vestingstad met een garnizoen. Is hij naar Terneuzen getrokken als garnizoensoldaat? Toen hij aldaar trouwde waren hij en zijn bruid *beijde alhier woonachtich*. Hij woonde er dus reeds een tijdje voor hij er huwde. Garnizoensleden trokken veel vreemde personen aan. Als men bv. de monsteringsrol bekijkt van de soldaten van het garnizoen van het naburige fort Philippine van

1631 dan zien men dat er zeer velen afkomstig zijn uit alle mogelijke windstreken van Vlaanderen, Brabant en Artesië (12).

Misschien geeft de 'grote' geschiedenis ons enkele aanwijzingen?

In het kader van de Frans-Spaanse oorlogen waren in 1646 de Franse legers de kasselrij Ieper binnengevallen. Van 13 tot 28 mei 1648 werd de stad Ieper door een leger van 35.000 man omsingeld en belegerd onder leiding van Lodewijk de Bourbon, Prins van Condé. Het naburige dorp Boezinge werd daarbij geplunderd, de dakgoten van de kerk werden weggenomen om van het lood kogels te maken. (13) Op 22 mei werd de stad Ieper veroverd. Grote hongersnood en een pestepidemie waren het gevolg. In mei 1649 werd de stad Ieper terug heroverd op de Fransen, door een leger van 20.000 man onder leiding van Sigismund, markies van Fonderati. (14)

Heeft het oorlogsgeweld in het Ieperse Noë aangezet om uit te wijken? Bleef hij berooid achter na de plundering van zijn dorp? Is zijn vrouw slachtoffer geworden van dit oorlogsgeweld? Of heeft dit militaire vertoon hem juist aangezet om als soldaat dienst te nemen en is hij zo in de garnizoensstad Terneuzen aangeland? Zijn vrouw was overleden, er zijn geen sporen van enige kinderen uit zijn eerste huwelijk, noch in het Ieperse noch in Terneuzen, hij was terug ongebonden. Heeft hij besloten zijn geluk elders te beproeven? In januari 1648 had Spanje een einde gemaakt aan de Tachtigjarige oorlog en vrede gesloten met Noord-Nederland. (Vrede van Munster, 8 jan. 1648) Uitwijken naar Terneuzen was geen landverraad. Het garnizoen aldaar zou nu enkel ingezet worden voor de verdediging tegen de Franse machtsjonger.

Teneinde misschien onrechtstreeks meer gegevens over zijn verwanten in Vlaanderen te vinden, besloten we zelf op archiefonderzoek uit te gaan naar meer inlichtingen over Noë Donse in Terneuzen. Het leverde niet de verhoopte inlichtingen over Vlaamse verwanten op, maar wel heel wat persoonlijke informatie over deze stamvader van de Zeeuwse Donze's.

Kort na zijn huwelijk te Terneuzen kocht hij een huis in de vestingstad. Bij een openbare verkoop op 11 dec. 1652 werden twee huizen in de stad te koop aangeboden. De verkoper was Joost Olieslagher, sergeant in het Terneuzense garnizoen. Noë Donse bood op het eerste huis, dat aan hem verkocht werd voor de prijs van 56 ponden vlaams. Daarvan diende hij 8 pond 6 schellingen 8 denieren contant te betalen en verder telkenjare op de vervaldag nog 6 ponden vlaams (dus nog 8 opeenvolgende jaren daarna)

25 jaar later, in of vóór 1677 overleed zijn tweede vrouw. Na haar overlijden werd een staat van goed opgemaakt op 7 okt. 1677. (15) In deze akte voor de weeskamer staat vermeld dat *Nowe Donse* verzocht had dat een zekere Passchier Keymeulen *mochte worden gesteld als voocht* van zijn twee kinderen. Deze laatste was een *goe bekende van hem*. Normaal worden voogden gekozen uit de naaste verwanten. Dat hij vraagt om een goede kennis als voogd aan te stellen is omdat *vermits de kinderen geene vrienden hebbende die bequaem zijn tot voochdije*. Het woord *vrienden* betekent in het oud-nederlands: familieleden. Hij had m.a.w. geen

(9) Met dank aan Dhr. Hamelink van de Heemkundige Vereniging Terneuzen die ons deze informatie en een digitale foto van de straat bezorgde.

(10) Inlichtingen van Karel Cornelius Petrus Donsen. Zie ook de webstek <http://welcome.to/kdonsen>.

(11) P. DONCHE, Assimilatie van familienamen, in: *Vlaamse Stam*, jrg. 31, nr. 6, juni 1995, pp. 313-319.

(12) Stadsarchief Gent, reeks 81, monsterrollen, nr. 815: Liste de la Compagnie du Cap^e Gillies d'Anceau de garnison au fort de la Philippine, de la monstre du 3e de mars 1631.

(13) Abbé VANDEPUTTE, *Histoire de Boezinge et de sa seigneurie*, 1846. Overdruk uit *Annales de la Société d'Emulation de Bruges*, Brugge, jrg. VIII, 1846, pp. 1-136.

(14) J.J.J. VEREECKE, *Histoire militaire de la ville d'Ypres*, Gent 1858, anastatische herdruk Ieper, 1996.

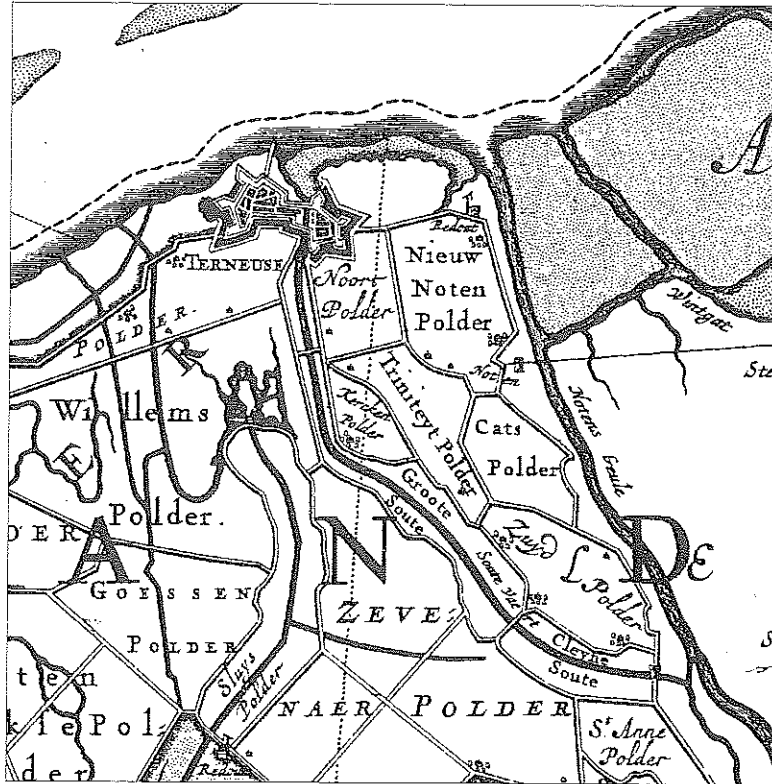
(15) RAZ, Archieven van rechtbanken, weeskamers en notarissen van Zeeuws-Vlaanderen, nr. 988 (register met ongenummerde folio's, akte op ong. 1/3 van het begin van het register) op de opgegeven datum.

familieleden (in de buurt) die in aanmerking konden komen als voogd. Dit bevestigt opnieuw dat hij een inwijkeling was zonder familieleden in de streek.

Veel bezittingen had hij niet, zij staan opgesomd in de staat van goed:

Onroerende:

- een huis, schuur en *backeet* (bakhuisje) die staan op den dorpe van *Trijniteitj* (de Triniteitspolder lag ten zuidoosten van Terneuzen (16), waarde 25 pond vlaams.
- een rente van 3 jaar, waarde 5 pond vlaams.
- een *ghemet klein boonen* (een bonenveld van 1 gemet (=ong. 65 op 70 meter) groot), waarde 12 pond vlaams.

De garnizoenstad Terneuzen met ten zuidoosten o.a. de Triniteitspolder. (kaart van Nikolaas I Visscher, (1618-1679))

Roerende:

- twee weefgetouwen met toebehoren, waarde 8 pond vlaams.
- twee pluimbedden met toebehoren, waarde 6 pond vlaams.
- twee koperen ketels, waarde 13 schellingen 4 denieren vlaams.
- twee ijzeren potten, waarde 5 schellingen vlaams.
- verscheidene stoelen, banken, potten, pannen, waarde 6 schellingen vlaams.
- *drij staecken bier met haere plancken (?)*, waarde 1 pond vlaams.

(16) Zie bv. op de gedetailleerde 17de-eeuwse kaart van Zeeland van Nikolaas Visscher. Zie ook: Dr. J. WESSELING, *Geschiedenis van Terneuzen* (1958).

Hieruit kunnen we besluiten dat hij wellicht in de zomer bonen kweekte en in de winter wever was en zijn activiteiten uitoefende in een huisje in het dorp van de Triniteitspolder. Het huis in de binnenstad dat hij in 1652 had gekocht, had hij dus verlaten voor een huisje in de polder.

Onder de schulden worden vermeld 24 pond vlaams aan diverse personen.

De bepalingen van voogdij hielden in, dat hij zijn kinderen moest voorzien van eten en drinken in zieke en gezonde toestand, hen *kleeden ende reeden*, hen laten leren lezen en schrijven en tevens enig handwerk waar zij het best bekwaam in zullen blijven in het aanleren teneinde daarmee later hun kost te kunnen winnen. Bovendien moet hij zijn twee kinderen als zij hun *mondige dagen* (d.w.z. de volwassenheid) bereiken, onder hun beiden vijftig gulden verdelen. Over deze bepaling wordt zijn huis en toebehoren gehypothekeerd. Deze verklaring werd door hem ondertekend met een merkteken (een kruis met cirkeltjes op de eindpunten), alsook door de voogd Passchier Keymeulen.

Zijn beide kinderen zijn dan: Pieter, 20 jaar oud en Janneken, 17 jaar oud.

Hij trouwde voor een derde maal nog in hetzelfde jaar 1677 met Janneken OSTENS, weduwe van Bastiaan d'Hulst. (zie hoger) Zij werd begraven te Terneuzen op 22 juni 1698 als *Janneken Noe Donse sijn vrouw*. Daar er vermeld wordt *sijn vrouw* en niet *weduwe van* doet vermoeden dat Noë zijn derde vrouw overleefde. We vinden echter niet zijn begraafakte. Hij moet dan wel vrij oud geworden zijn, daar hij al in 1647, 51 jaar eerder, een eerste maal in leper was gehuwd.

In 1692 vinden we hem ook nog vermeld in de notulen van de kerkraad van Terneuzen. Op 30 augustus werd aan zijn verzoek om de cijnsacht op zijn huisje voorlopig niet te moeten betalen *alsoo hij door groote armoede niet bequaem is te betalen*, ingegaan. (17)

Gezien Noë zijn eerste van drie huwelijken afsloot in 1647, in 1692 zeker en in 1698 wellicht nog leefde, mogen we hem veronderstellen geboren te zijn rond 1620.

Een gezin Donse te Boezinge (West-Vlaanderen)

Noë was afkomstig van Boezinge, dus moeten we daar verder zoeken. In Boezinge treffen we ongeveer één generatie vóór de Noë Donse van Terneuzen ook een *Noël Donse* aan. Noël(I) is een niet zo veel voorkomende voornaam. Noël, zoon van Noël? Rekening houdend met het feit dat kinderen in de 17de eeuw vaak naar hun dichtste verwanten (ouders of grootouders, ooms en tantes) genoemd werden en ook dat zoon Pieter, zijn eigen oudste zoon Noël noemde, kan dit wel als een extra aanwijzing in rekening gebracht worden.

Chronologisch past Noël, geboren rond 1590 (zie hieronder) ook zeer goed in een schema om de vader van Noë, geboren rond 1620 te zijn. Maar een akte die dit zwart op wit aantoonst is helaas niet voorhanden. De kans is wel zeer groot, omdat deze laatste Noël Donse ook de enige in Boezinge is geweest van die naam in zijn generatie die we er ooit aantreffen. De alfabetische naamindexen op de doopregisters van Boezinge (1590-1792) vermelden zelfs geen enkele Donse. Maar andere bronnen bewijzen zijn aanwezigheid ten overvloede:

NOEL DONSE, geboren in 1590 of 1591 volgens zijn opgegeven leeftijd van 34 jaar in 1625 (zie verder), maar vermoedelijk eerder geboren. Hij moet zelf een inwijkeling in Boezinge geweest zijn en dit tussen 1610 en 1615, gezien hij nog niet ver-

(17) RAZ, Kerkarchief, nr. 1 op de opgegeven datum.

meld wordt in de *status animarum*, het bewaard gebleven zeer gedetailleerde overzicht van alle parochianen uit 1610-1611. (18)

Op 13 juli 1615 vinden we te Boezinge voor het eerst een gezin bestaande uit Noël Donse en Jeanne COUVREUR, met 2 *knaepen*. Het woord *knaepen* betekent in het oud nederlands: *man, jonge man, knecht, leerling*, maar nooit zoon. Hier wordt inwonend dienstpersoneel bedoeld. (19) In de lijst werd naderhand het aantal personen van dit gezin (*lijj*) doorgehaald en gewijzigd in *ijj*. Het gezin van Noël (of Nowel) Donse te Boezinge wordt in de daaropvolgende jaren 1617, 1618 en 1619 steeds vermeld als bestaande uit drie personen, evenwel zonder alle gezinsleden bij naam te noemen. (20) Het is dus niet duidelijk of zijn echtgenote overleed of één van de *knaepen* het gezin verliet in de loop in de periode 1615-17.

In 1623 vinden we een Noël Donse vermeld als *waard* te Boezinge. (21) In dat jaar wordt hij ook vermeld in een *ommestelling van uytzendt*, een lijst van de lokaal geïnde belastingen te Boezinge. (22)

Hij wordt ook vermeld op 3 febr. 1625 in een monsteringsrol (lijst van wie als soldaat kan opgeroepen worden) als inwoner van Boezinge: *Noel Donche oudt xxxij jaeren, van Verlinghem, wonen(de) te Boezyn(gh)e, middelbaer, cast(aign)e met een ciquatrisse in voorhoofd* met als wapen: musket. (23) (hij is dus van middelbare gestalte, met kastanjekleurig haar en heeft een litteken op het voorhoofd) Een lijst van 2 juni 1632 vermeldt hem als: *Noel Donche fs Noel oudt xLij jaren woonachtigh te Boezyn(gh)e, ghehuwet vierschoote persoon, castagne van haere en(de) baerde...* met als wapen: musket. (24) (hier wordt hij een persoon van kloeke gestalte genoemd, met kastanjekleurig haar en baard)

Nog diverse andere lijsten van weerbare mannen vermelden hem te Boezinge: als soldaat met musket op 4, 11 en 12 febr. 1625 (als Noel Donche), 10 juli en 1 dec. 1637 (als Noel Donse) (25) en als korporaal (te Boezinge) op 7 juni 1631 en op 25 mei 1633 (als Noel Donse). (26)

(18) SAI, Bruine pakken 17/1. Gepubliceerd als: N. BOUSSEMAERE en K. PAPIN, *Status animarum Boezinge 1610-1611*, s.l. (Ieper), 1995. Dit document wordt in de aanhef betiteld als een 'Huyssouckinghe' en gebeurde door de pastoor en de bestuurders van de parochie. Toch mag men het een *status animarum* noemen omwille van het prominent aanwezige belang dat er in gehecht wordt aan het naleven van de kerkelijke plichten in elk gezin.

(19) K. STALLAERT en F. DEBRABANDERE: *Glossarium van verouderde rechtstermen, kunstwoorden en andere uitdrukkingen...* Leiden, 1890, Handzame, Familia et Patria, 1978, 3 dln., vermeldt de vele betekenissen van *cnaep* maar nooit in de betekenis van *zoon*. De knapen hebben voornamen: Jacob en Roeland. Ook uit de *status animarum* van Boezinge van 1610-1611 zien we dat *knaepen* steeds gebruikt wordt in de betekenis van knecht. Vrouwelijk inwonend personeel wordt er aangeduid met *maerte, jonckwyf, meysken*. (p. xix)

(20) SAI, KI, 3de reeks, 98 (13.7.1615) en KI, 2de reeks, 118 (1.10.1617, 4.8.1617, 1.10.1617, 4.8.1618, 11.1618, 3.1619, 10.1619 en 11.1619) (rekeningen van het maaltrecht).

(21) SAI, KI, 1ste reeks, nr. 726 (gedingen onder de heerlijkheid Boezinge) fo 5: *hebben eedt ghe-daen... Noel Donse, ... werden van Boesyngh*.

(22) RAB, Familiefonds III, 519. Dit dossier bevat diverse 18de en 17de eeuwse documenten over Boezinge, waaronder ommestellingslijsten van St-Jansmis 1589, Kerstmis 1589, Kerstmis 1590 en Kerstmis 1623.

(23) SAI, KI, 2de reeks, 189, 3de stuk, fo 9. De volledige lijst werd gepubliceerd in: P. DONCHE, Leetijd, herkomst en signalement van een compagnie keurlingen in de kasselrij Ieper, in: *Vlaamse Stam*, jr. 26, 1990, pp. 397-404.

(24) SAI, KI, 3de reeks, 147, lijst 2.6.1632 fo 18v. De volledige lijst werd gepubliceerd in: P. DONCHE, Leetijd, herkomst, afstamming, huwelijks staat en signalement van een compagnie keurlingen in de kasselrij Ieper, in: *Vlaamse Stam*, jr. 28, nr. 10, okt. 1992, pp. 495-509.

(25) SAI, KI, 2de reeks, 171 en 189.

(26) SAI, KI, 2de reeks, 147 en 171. Een monsteringsrol uit 1635 te Boezinge vermeldt echter geen enkele Donse (SAI, KI, Bruine Pakken, nr. 7.177).

Merk op dat de naam in plaats van *Donse* soms ook als *Donche* gespeld wordt. Spelling in die tijd stond niet vast en was vooral bepaald door de schrijver zelf, die dan ook vaak nog inkonsekvent was en soms meer dan één spelling in éénzelfde akte in de naam van éénzelfde persoon gebruikte. Voor de spelling van namen liet hij zich vooral leiden door de courant bekende namen. Op die manier werd meer dan eens een wat uitheems klinkende naam opgetekend als een meer courant bekende naam. In het Ieperse kwam de naam *Donche* toen al wel meer voor, ook al in de 16de eeuw. Zoals we verder zullen zien, sprak hij zijn naam wellicht uit als "Donze" zoals in het franse telwoord *onze* (elf), wat voor Ieperse oren al gauw vereenzelvigd werd met *Donche*. (27)

Van kapitaal belang is echter de vermelding in de monsteringsrol van 1625, van *Verlinghem* en in 1632 als: *fs Noel*.

Verlinghem is een dorp in Frans-Vlaanderen, ten oosten van Armentières en ten noordwesten van Rijsel. (28) Hiermee wordt bevestigd dat hij inderdaad een inwoningeling in Boezinge is.

We zien dat ook zijn vader Noël heet. Noël Donse uit Terneuzen, zeer waarschijnlijk zoon van een Noël te Boezinge die zelf een zoon van een Noël was... Het sluit allemaal mooi aan. En we zagen eerder al dat een Noë's zoon Pieter, zijn oudste zoon ook Noë noemde. Een taaië traditie in de keuze van voornamen blijktbaar.

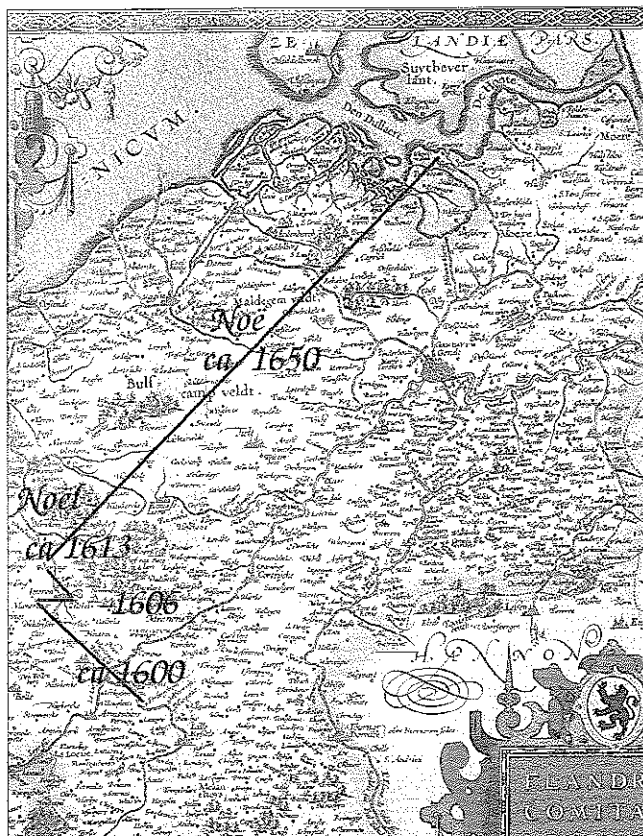
Maar hij was niet rechtstreeks uit Verlinghem gekomen! Immers, in een 'huyssoeking' (een soort volkstelling) uit 1610 te Zillebeke, een dorp ten zuidoosten van Ieper vinden we Noël terug: *Noël Donche fs Noël van Verlighem, ghehuwet over ij jaeren te Zillebeke met Jeanne Couvreur fa Guill(aum)e d'Ennetières, hier ghewoont over vier jaeren, te voeren te Vlamertinghe, hebben gheen kinderen, is een kleermaker, es laet*. (29) Nogmaals dus een verwijzing naar Verlinghem en nu ook nog de vermelding van een beroep: kleermaker. Zijn afkomst uit Franssprekend Vlaanderen is hier wel zeer duidelijk want hij huwde immers met een meisje uit zijn geboortestreek: Jeanne (merk op: *niet* Johanna) Couvreur uit Ennetières, (30) een dorp dat ligt op 8 km. ten westen van Rijsel. (7 km van Verlinghem)

(27) Zie ook ons artikel over *Assimilatie van familienamen* zie hoger)

(28) Merk op dat Verlinghem ten Noorden grenst aan het dorp *Frélinghien*, dat evenwel in het oud-Vlaams *Verlegghem* genoemd wordt (zoals we dat bv. in de haardentelling van West-Ieperambacht van 1469 aantreffen). *Frélinghien* ligt aan de Leie aan de zuidelijke oever, maar een kleiner deel lag ook ten noorden van de rivier. Dit noordelijke deel - in België - is thans het gehucht Le-Touquet-sous-Warneton. (Waasten) Begin 1600 was de huidige naam *Frélinghien* reeds in gebruik en het huidige Verlinghem, werd toen ook Verlinghem of soms ook *Verlenghehem* geschreven. Onze vroeg 17de eeuwse verwijzingen naar *Verli(n)ghem* hebben betrekking op Verlinghem en niet op *Frélinghien*. We treffen inderdaad in Verlinghem en in het buurdorp Pérenchies in de 17de eeuw een hoge concentratie van Donse's aan, terwijl er nauwelijks voorkomen in *Frélinghien*. Zeer verward is wel dat op de 16de eeuwse kaarten van Mercator voor *Frélinghien* evenwel staat: *Verlegiem* en voor Verlinghem: *Ferlingehem*! In ons artikel over *Assimilatie van familienamen* (zie vorige noot), hadden we daarom nog verkeerdelijk gemeend dat *Verli(n)ghem*, *Frélinghien* was.

(29) Archiefstuk aan het licht gekomen in 1992 bij ontleding in het Rijksarchief Brugge van een pak aanwinsten en bewerkt door: J. COOPMAN, *Huiszoeken (Volkstellingen) 1610 te Wijtschate en Zillebeke*, 1993. (bibl. VVF-Oostende II-2b/359) De plaatsnaam Verlinghem wordt in de transcriptie wel steeds verkeerd gelezen als *Everlinghem*. De bewerking bevat ook een fotokopie van de originele documenten. Daarin is te zien dat het handschrift waarin de huiszoeken van Zillebeke en Wijtschate geschreven zijn, identiek is aan dit van de huiszoeking van Boezinge van 1610 (gepubliceerd door BOUSSEMAERE en PAPIN, zie voetnoot hoger)

(30) De overige Couvreaux in Zillebeke vermeld in de huiszoeking, zijn eveneens van Ennetières afkomstig: Marie Couvreur fa William, gehuwd te Zillebeke in 1608 met Andrieu Chasteau, geboren te Neerwaasten en wonend te Zillebeke sinds 1606; Jan Couvreur fs Gillis, was ook geboren te Ennetières, te Prémérques in 1580 gehuwd met Michelle Cordoniere fa Noël, geboren te Ennetières. Zij woonden te Ennetières tot 1604, daarna te Zillebeke, zij hadden vier kinderen geboren te 1591 en 1598.

Het emigratie itinerarium van Noël en Noë Donz/se geprojecteerd op de kaart van Mercator (uitgave van Ortelius, *Theatrum Orbis Terrarum*, 1595)

Hij was dus afkomstig van Verlinghem, (31) woonde tot 1606 te Vlamertinge, daarna te Zillebeke, waar hij in 1608 huwt en tussen 1610 en 1615 verhuist hij naar Boezinge, waar we hem tot in 1637 regelmatig terugvinden. Door zijn beroep van kleermaker was hij niet aan grond gebonden en kon hij zich gemakkelijk overal vestigen. In Boezinge hield hij ook herberg, daar hij er waard genoemd wordt.

(31) Er waren te Zillebeke nog andere inwijkelingen uit Verlinghem: Borsteau Anthoine fs Mahieu, geboren te Verlinghem, gehuwd in 1587 met Jacquemine van Damme, geboren te Pérenchies, woonde te Zillebeke sinds 1605 met 6 kinderen geboren tussen 1589 en 1610; Daussy Pérone fa Jan, geboren te Verlinghem, gehuwd in 1588 te Wijtschate met Pieter van Hondeghem fs Olivier, wonend te Zillebeke sinds 1600; Daussy Pierre fs Jan, geboren te Verlinghem, gehuwd te Zillebeke in 1603 met Jeanne De Marescau fa Nicolas, geboren te Pérenchies woonde te Zillebeke sinds zijn huwelijk en had drie kinderen geboren tussen 1603 en 1610; Jacques van Hondeghem fs Olivier, geboren te Verlinghem, gehuwd te Wijtschate in 1603 met Mariette Grenier.

Zijn emigratie past in een breder historisch kader. In het begin van de 17de eeuw waren door de overheid in het leperse, fiscaal gunstige maatregelen voor immigranten gecreëerd geworden. De bedoeling ervan was om een herbevolking tot stand te brengen van het sinds de godsdienstoorlogen van het einde van de 16de eeuw in grote mate ontvolkte platteland rondom de stad Ieper. Gehoopt werd dat de immigranten de vernielde hofsteden terug zouden opbouwen en de braakliggende gronden in cultuur brengen. Deze maatregelen hadden succes en uit diverse bronnen blijkt overduidelijk dat een immigratiebeweging op gang kwam. Vele oer-franse namen die men tegenwoordig nog in West-Vlaanderen aantreft gaan terug op deze immigratie. Een groot deel van de immigranten kwam uit Franssprekend Vlaanderen, de streek rond Rijsel, Artois en Picardië. (32)

We vermoeden dat hij overleed in 1637-38: na 1637 vinden we hem niet meer in de Boezingse bronnen en op 3 juli 1638 is hij reeds vervangen door een andere persoon als voogd van zijn neef Medardus.

Zijn neef, inderdaad, want we kennen van hem nog verwanten. Het is precies de voogdij over Medardus Donse, die een hele familiekundige samengang laat zien. In mei 1638, worden te Vlamertinge (ten oosten van Ieper en ten zuiden van Boezinge) diens twee voogden genoemd (zie ook verder): 1) Noël Donse, zoon van Charles, zoon van Noël en 2) Noël Donse, oom van de voorgaande. (33) De laatstgenoemde is Noël Donse van Boezinge. De eerstgenoemde is de oudste zoon van Charles Donse (overleden te Vlamertinge in 1633, zie verder), die als oudste broer van Medardus eerste voogd werd over zijn jongere broer. Tweede voogd was hun beider oom Noël uit Boezinge. Gezien Noël Donse uit Boezinge een oom genoemd wordt van het weeskind Noël is hij bijgevolg een broer van diens vader Charles. En deze Charles wordt hier ook zoon van een Noël genoemd wat inderdaad zo moet zijn want Noël Donse uit Boezinge, wisten we al, was een zoon van een Noël.

We zien hier ook dat zijn broer Charles zijn eerste zoon ook Noël genoemd heeft. De taai familie traditie qua voornaamgeving had dus ook zijn broer geaffecteerd. De voornaam Noël was zo te zien wel bijzonder populair onder deze Donse's!

Wat ook aansluit bij deze broer uit Vlamertinge is dat Noël Donse, vóór dat hij te Boezinge verbleef en vóór zijn verblijf en huwelijk te Zillebeke, ook in Vlamertinge woonde (zie de huiszoeking hoger).

(32) K. MADDENS, De crisis op het einde van de XVIde eeuw in de kasselrij Ieper, in: *Belgisch Tijdschrift voor Filologie en Geschiedenis*, XXXIX, 1961, pp. 365-390; L. VAN ACKER, Immigratie van Franstaligen in westelijk Vlaanderen na 1585, in: *Biekorf*, 1986, pp. 113-130. Meer in het bijzonder voor het dorp Langemark, J. DECAESSTECKER, De bevolking van Langemark in het begin van de 17de eeuw, samenstelling en herkomst, in: *Westhoek-Genaeologisch Jaarboek*, IV, 1987, pp. 65-125. En voor Boezinge: N. BOUSSEMAERE en K. PAPIN, *Status animarum Boezinge 1610-1611*, zie hoger. Zie ook de zes door ons gepubliceerde lijsten van compagnieën van keurlingen (soldaten) in de kasselrij Ieper, die - wanneer ze de herkomst specificeren - talrijke immigranten blootleggen: P. DONCHE Leeftijd, herkomst en afstamming van een compagnie keurlingen in de kasselrij Ieper (1637) in: *Vlaamse Stam*, (VS) 1990, pp. 327-332; en in hetzelfde tijdschrift: IDEM, Leeftijd, herkomst en signalement van een compagnie keurlingen in de kasselrij Ieper (1625), VS 1990, pp. 397-404; IDEM, Leeftijd, herkomst, afstamming, beroep, huwelijkse staat en signalement van een compagnie keurlingen in de kasselrij Ieper (1641), VS 1991, pp. 531-545; IDEM, Leeftijd, herkomst, afstamming, huwelijkse staat en signalement van een compagnie keurlingen in de kasselrij Ieper (1632), VS 1992, pp. 495-509; IDEM, Leeftijd, herkomst, afstamming en signalement van een compagnie voetvolk in de kasselrij Ieper (aug 1605), VS 1996, pp. 455-461; IDEM, Leeftijd, herkomst, afstamming en signalement van een compagnie voetvolk in de kasselrij Ieper (sept en okt 1605), VS 1997, pp. 57-64.

(33) Analyses door A. Mergheleynck in: KBB, FM 121 (=FM 129, dl. 21) p. 132 een *octrooy ter weeserie* van 8 mei 1638 i.v.m. de verkoop van een herberg te Vlamertinge; FM 123, dl. XI (=FM 129, dl. 40) p. 712, een *quytschelding* van 3 juni 1638.

Hiermee zijn dus vijf Donse's genealogisch verbonden. Helaas beschikken we niet meer over originele akten, noch over de staten van goed die van zijn andere verwanten opgemaakt werden, maar enkel over de notities van de genealogische gegevens eruit, door Arthur Merghelynck in de 19de eeuw gemaakt. De originele akten, die potentieel uitermate belangrijke informatie over nog andere verwanten en bezittingen zouden kunnen bevatten, gingen helaas verloren in de brand door oorlogsgeweld van het Belfort van Ieper in het begin van de Eerste Wereldoorlog.

CHARLES DONSE. Hij werd geboren omstreeks 1580. (34) We vinden hem voor het eerst vermeld te Vlamertinge in de parochierekening van 1606-07, waar hij vergoedingen uitbetaald krijgt. (reden niet gespecificeerd) In de rekening van 1618-19 zien we dat hij de inning van de verbruiksbelasting op witte en rode wijn en bier bij de tappers pacht van het bestuur van de parochie. Hij pacht dit inningsrecht voor het halfjaar van 11 januari 1619 tot 11 juni 1619. In de rekening van 1620-21 staat ook nog vermeld dat hij pachter geweest was van de *kercke guidene* over drie halve jaren en een half jaar voor *stande oude impostighe* (de betekenis van deze twee lokaal geïnde belastingen zijn ons niet duidelijk). (35)

In het halfjaar 1 mei 1629-31 okt. 1629 pacht hij van de Zaal en Kasselrij Ieper ook nog de inning van de belasting op de *gheerssende beesten* (grazende dieren, vee) in de heerlijkheid Crommenelst in Vlamertinge. (36)

In de rekening van 1620-21 zien we ook dat hij vergoedingen ontvangt voor logies en voeding van soldaten. Ook in de rekening van 1632-33 wordt hij vergoed voor het logeren en voeden van soldaten. Hij wordt dan expliciet *weerd* (waard) genoemd. (37) Hij was in 1628 herbergier van de herberg *St.-Hubrecht* te Vlamertinge, gelegen naast de woning van chirurgijn Vincent Isenbrant. (38) Merk op dat zijn broer Noël in Boezinge ook waard was.

Hij huwde Petronilla BOUSSETTE, dochter van Simon. (39) Zij kopen op 12 okt. 1617 het buitenpoorterschap van Ieper. In de koopakte wordt hij genoemd *Charles Donse fs Nowel*, vermeld als *vreemde*, d.w.z. géén poorter van Ieper en wonend te Vlamertinge. (40)

- (34) Want hij had twee zonen Simon en Noël, die reeds in 1633 meerderjarig genoemd worden.
- (35) RAB, Aanwinsten (nieuw nummer) nr. 749, parochierekeningen Boezinge, rek. 1606-07; fo 10; 1618-19; fo 2, 1620-21; fo 5.
- (36) SAI, KI, 2de reeks, nr. 116. Borgstellingen voor verpachte belastingen 1619-1633. Losse documenten, ongenummerd, maar in omgekeerd chronologische volgorde gerangschikt. We vinden hem in een overzichtslijst voor dat halfjaar, maar helaas vinden we geen aparte akte van borgstelling. Uit de vele andere borgstellingsakten zien we dat de borggen vaak nauwe verwanten zijn...
- (37) RAB, Aanwinsten (nieuw nummer) nr. 749, rek. 1620-21; fo 7 en Aanwinsten, (nieuw nummer) nr. 766, rek. 1632-33; fo 6 en 16.
- (38) ARA, Geheime Raad, Spaanse periode, doos 966 (remissies anno 1628), hij wordt er als getuige vermeld op 18 sept. 1628 in het procesdossier betreffende de manslag op Jan Truy, gepleegd door Pieter de Puudt, landsman te Boezinge. De gewonde werd verzorgd in zijn herberg, maar overleed daar ook later. (mededeling door dhr. Paul Huys, Drongen van 15 nov. 1995)
- (39) zie het *octrooy ter weeserie* en de *quytschelding*, hoger vermeld in voetnoot.
- (40) KBB, FM 21 dl. 3; FM 18 periode 1527-1700; FM 24, originele buitenpoortersboeken van stad Ieper, dl. I, p. 150v; SAI, FC 9, index op huwelijken van poorters: *Donze x Bouchette* tussen 10 en 21 okt. 1617, de referentie naar het originele poortersboek is: boek 14, fo 168. Hetzelfde echtpaar wordt ook nog eens vermeld in FC 9, tussen de uiterste data 20 en 22 okt. 1638 met referentie: boek 17, fo 348.

Hij overleed te Vlamertinge op 16 sept. 1633 als poorter van Ieper. (41) Na zijn overlijden werd in 1638 een staat van goed opgemaakt. (42) Op 8 mei 1638 werd door de weeskamer van de Kasselrij Ieper octrooi verleend aan de voogden tot het verkopen van de herberg te Vlamertinge. (43)

Charles Donse had volgende kinderen:

1. **Noël**, buitenpoorter van Ieper, geboren in of vóór 1608 want meerderjarig in 1633. Hoogstwaarschijnlijk deze Noël fs Charles Donse die te Ieper St-Jacobs huwde met Catharina LOMBAERT of Sombaert, (44) dochter van Jan en voor poorterie van Ieper rond 18 mei 1630. (45) Hij huwde nog een tweede maal te Vlamertinge met Francine van ELSLANDE, (46) dochter van Jacob en voor poorterie van Ieper op 12 maart 1633. (47) Zij overleed te Vlamertinge in, maar na februari, 1666. (48)

Op 15 febr. 1643 vinden we hem als weerbaar man te Vlamertinge als hallebaardier (49) en ook in 1644 komt hij op de monsteringsrol te Vlamertinge voor als weerbaar man van *hallebaerde en capper*. (50)

Noël Donse werd begraven te Vlamertinge op 27 juni 1678. (51)

2. **Simon**, poorter van Ieper, geboren in of vóór 1608 want meerderjarig in 1633, gehuwd te Dikkebus op 12 nov. 1634 (52) en voor poorterie van Ieper rond 5 dec. 1634 met Christine COUSSAERT of Crussaert, (53) dochter van Willem. (54)

We vinden Simon diverse malen terug in de wettelijke passeringen van de kasselrij Ieper. Op 19 mei 1635 verkoopt hij aan de dis van St.-Maartens van Ieper een erfelijke losrente (*losselijck den penninc xj.e*) van 3 pond groten vlaams per jaar en ontvangt er voor 48 pond groten vlaams. Op dat ogenblik woont hij reeds te Elverdinge. (55) Hij is dan net 6 maanden gehuwd en misschien diende de lening wel om zich te vestigen.

- (41) KBB, FM 123, dl. XI (= FM 129 dl. 40) p. 712 (*quytschelding*) van 3 juli 1638 vermeldt zijn overlijdensdatum.
- (42) KBB, FM 4bis: *Répertoire général des états de biens*, dit handschrift wordt niet vermeld in de gedrukte inventaris van het Fonds, omdat het later, na het verschijnen van de inventaris aan het Fonds werd toegevoegd. Zie: P.A. DONCHE, *Het geannoteerd exemplaar van A. Merghelynck's Vademecum* (Berchem, 1990). De originele staat van goed ging verloren in Wereldoorlog I.
- (43) *octrooy ter weeserie*, hoger vermeld in voetnoot.
- (44) SAI, FC 9 verwijzend naar origineel poortersboek 16 fo 118 (uiterste data: 18 en 25 mei 1630).
- (45) KBB, FM 18 periode 1527-1700, dl. 18.
- (46) KBB, FM 18 periode 1527-1700.
- (47) KBB, FM 24, dl. II p. 186, dl. IV p. 188v; SAI, FC 9 verwijzend naar origineel poortersboek 16 fo 284 (8 april 1633). Ook vermeld in de klapper op het huwelijksregister van Vlamertinge in 1633.
- (48) Vermeld in het begraafregister Vlamertinge in 1666 als Judoca, vrouw van Natalis Donse. De randen van dit register zijn weggebrand, waardoor de preciese dag en maand onbekend is.
- (49) RAB, KI, 3de reeks, 147.
- (50) RAB, KI, 5de reeks, nr. 443.
- (51) Vermeld in dat jaar in het begraafregister van Vlamertinge in de latijnse akte als: *Natalis Donse*.
- (52) RAB, klapper parochieregisters Dikkebus.
- (53) SAI, FC 38 p. 295 vermeldt: Crussaert, maar FC 9 (verwijzend naar oorspronkelijk poortersboek 17 fo 122, uiterste data: 5 en 9 dec. 1634) vermeldt dan weer: Boussaert.
- (54) KBB, FM 18 periode 1527-1700.
- (55) SAI, KI, 1ste reeks, nr. 66 fo 167v: *Simoen Donse fs Chaerles ende Christincken Cussaerts fs Guillaumes zijn huysvr(ouwe) poorters der stede van Ippe ende woonachtich binnen de prochie van Elverdinge*.

Zijn eerste vrouw overleed te Eilverdinge (grenzend aan Vlamertinge en Boezinge) als poorteres van Ieper op 4 maart 1638 en werd er begraven op 9 maart. (56) Na haar overlijden werd een staat van goed opgemaakt in 1638, waarin ze vermeld wordt als zonder verwanten. Hun huwelijk was dus kinderloos. (57)

Hij huwde een tweede maal als *Simon fs Charles Donse* te Vlamertinge op 6 okt. 1638 met Cornelia MAECHT of Maechs (58), dochter van Christiaan. (59)

Waarschijnlijk werd hij begraven op 2 juli 1660 te Reninge (als Simon Donse). (60)

3. **Medardus**, buitenpoorter van Ieper, geboren ná 1613 want minderjarig in mei 1638, toen onder voogdij van: *Noël Donse, zoon van Charles, zoon van Noël en Noël Donse, oom van de voorgaande*. (61) Op 3 juli 1638 zijn zijn voogden: *Noël Donse, zoon van Noël en N. Kesteman de Oudere*. (62) (die dus zijn oudere broer vervangt)

Hij huwde voor poorterie van Ieper op 20 dec. 1641 (63) te Vlamertinge (64) met Joanna ROBÆYS, dochter van Frans. In 1643 vinden we een Medaert Donse in een monsteringsrol van Dikkebus. (65) Hij overleed te Vlamertinge in 1646. (66) Na zijn overlijden werd in 1647 een staat van goed opgemaakt. (67)

De Donze in Frans-Vlaanderen

Verlinghem is een dorpje ten noordoosten van Rijsel. Hoewel de huidige stedelijke agglomeratie van Rijsel er tegen aanleunt heeft het nog zijn landelijk karakter bewaard. Van Verlinghem bestaat een panoramisch zicht uit 1603, opgenomen in de albums van Croÿ. Het is wel een synthetische weergave die geen rekening houdt met de reële afstanden. (de rivier de Deule is bvb. veel dichterbij de dorpskern afgebeeld dan in werkelijkheid, ook de kerktoren lijkt helemaal niet op de werkelijke toren) (68)

Verlinghem is de bakermat van de Donze's. In de Archives Départementales du Nord raadpleegden we van Verlinghem de parochieregisters op microfilm door alle akten uit de 17de eeuw van dopen en huwelijken te lezen voor de beschikbare jaren

- (56) *quytschelding*, zie hoger, alsook SAI, FC 38, p. 295, *quytschelding* van 9 juli 1638, verwijzend naar origineel register 59/2 fo 17. In het begraafregister ingeschreven als echtgenote van Simon Doens.
- (57) KBB, FM 4bis. Zij wordt er vermeld als zonder verwanten, dochter van Willem en Jacoba Wicke en dus zijn haar erven haar broers en zusters. Haar echtgenoot is Simon Donze fs Charles.
- (58) FC 9 verwijzend naar oorspronkelijk poortersboek 17 fo 345 (uiterste data: 4 en 9 okt. 1638). In klapper huwelijksregister vermeld als Smaeghe Cornelia in 1638.
- (59) KBB, FM 18 periode 1527-1700.
- (60) RAB, klapper PR Reninge.
- (61) *octroy ter weeserie*, zie hoger in voetnoot.
- (62) *quytschelding*, zie hoger in voetnoot.
- (63) KBB, FM 18 periode 1527-1700; KBB, FM 24, dl. II p. 232v. Hij wordt er vermeld onder Lokeren (Loker in Zuid-West-Vl.) en in een randnota van latere datum: *verseten op Dickebusch*.
- (64) RAB, klapper parochieregisters Vlamertinge.
- (65) RAB, KI, 3de reeks, 147.
- (66) RAB, klapper begraafregister Vlamertinge.
- (67) KBB, FM 4bis, dl. I. De originele staat van goed ging verloren in Wereldoorlog I.
- (68) De albums van Croÿ werden alle uitgegeven door het Gemeentekrediet, Brussel, 1985 in vele delen. Dit zicht vindt men in dl. XII, plaat 91, p. 220. Het originele album waaruit dit komt is in de Stadsbibliotheek van Praag. De albums van Croÿ zijn zeer weelderig geïllustreerde handschriften die alle bezittingen opsommen van Charles, eerste hertog van Croÿ, 4de hertog van Aarschot (1560-1612). Een van de eerste twee albums (samengesteld 1596-8) van deze reeks werd zeer onlangs nog op 19 juni 2001 geveild bij Sotheby's London, voor de prijs van (vóór veilingskosten) 1.213.560 Britse ponden of 1.925.000 Euro ...

(D: 1600-1637 en 1674 -1693, H: 1600-1639, B: beginnen pas in 1649) (69) Alleen al voor de periode 1600-1637 vonden we 26 dopen van Donze's en nog eens 13 van een moeder Donze of de vermelding van een Donze als peter of meter. Zij het wel dat de naam afwisselend gespeld wordt als *D'onze* en *Donze* en voor de vroegste akten zelfs als *Doze*, met een streepje boven de letter "o". Hiermee wordt wellicht aangegeven dat de letter "n" weggelaten werd en/of dat de uitspraak een zangerige "on" is zoals in het franse telwoord onze (elf).

Ook in het buurdorp Pérenchies vindt men al vanaf het begin van de parochieregisters aldaar (dopen vanaf 1593, huwelijken pas vanaf 1668 en begrafenissen vanaf 1677) Donze's in de akten, zij het iets minder: 16 voor de periode 1600-1639. In de andere dorpen in het omliggende: Lompriet, Quesnoy-sur-Deule nog slechts enkele. Veel informatie, zoals huwelijkscontracten waren ook te vinden in het notariaat (*Tabellion* genoemd in het ADN), in het bijzonder in dit van notarissen Gilles Desmarescaux te Verlinghem, 1638-1661 en Barbry, vader en zoon te Armentières 1611-1669.

Het gemeentelijk archief van Verlinghem was echter een tegenvaller: er zijn hoop en al slechts een handvol documenten bewaard voor de 16de eeuw. Dit leverde dan ook niets op. (70)

Hoewel de reconstructie van de gezinnen Donze in Verlinghem, Pérenchies en omliggende gemeenten voor de 17de eeuw vrij goed in kaart kon gebracht worden, konden we niet Noël en Charles Donze uit Boezinge en Vlamertinge hierin situeren. Maar dit komt uiteraard omdat zij geboren werden rond 1590 of iets eerder en we niet over die periode helaas geen archiefbronnen meer ter beschikking hebben.

Toch merkwaardig is dat we in de vroegste gegevens in Verlinghem ook een - andere Noël Donze vinden, geboren rond 1580, gehuwd te Verlinghem op 30 nov. 1605 (71) met Marie de le SAFFRE en wiens zoon Antoine van beroep ook kleermaker was (*cousturier de son stijl*) (72). Ook de Noël Donse uit Boezinge, toen hij nog in Zillebeke woonde, werd kleermaker genoemd.

Maar het gaat wel niet om dezelfde persoon: deze Noël heeft immers van Marie de le Saffre nog een dochter Anne, die gedoopt werd te Pérenchies in 1621. Noël zou wel een bigamist moeten zijn en ook nog eens een dubbel leven leiden in het Ieperse én te Verlinghem/Pérenchies om dit waar te maken ...

De Noël te Verlinghem had zeer waarschijnlijk een broer Pierre (73) en vermoedelijk ook nog de broers Martin, Abraham en Charles en mogelijks een zuster Jehenne. De Martin Donze wordt in de doopakte van één van zijn kinderen, ook kleermaker (*cousturier de son stijl*) genoemd.

De Charles Donze huwde Jehenne (Johanna) LAIGNIEL, waarvan we een tweeling Charlotte en Marie geboren zien worden te Verlinghem op 18 juli 1600. Maar

- (69) In de bibliotheek vindt men ook diverse indexen erop in de publicaties van Albert Vereecke en Henri Planque, Doison, Paul Povoas, e.a., die we enkel ten indicatieve titel gebruikten.
- (70) Ook in het werk van E. BASSELET, *Verlinghem au fil du temps*, Lille, 1999 vonden we nauwelijks historische gegevens over de 17de of vroeger eeuwen.
- (71) ADN, Huwelijksregister Verlinghem 1600-1639: 30 nov. 1605: *Noël Do-ze épouse Marie De le Saffre, es précense de Martin de le Saffre et Jehan de Grimo-pont*.
- (72) ADN, Tabellion de Lille, nr. 6437, huwelijkscontract van 28 november 1643.
- (73) In het huwelijkscontract vóór notaris Desmarescaux te Verlinghem op 28 november 1643 van Antoine fs. Noel Donze (*cousturier de son stijl*) met Antoinette Wacquet vinden we als één van de getuigen van zijn kant een Maurice Donze die *kozijn* wordt genoemd (*Mauris D'onze son cousin du coté paternel*). We vinden in de 17de eeuw maar één enkele Maurice Donze, nml. de zoon van Pierre Donze.

daarna is er geen enkel spoor meer van deze ouders in de doopregisters van Verlinghem 1600-1639. Heeft hij het land verlaten? Of is deze geboorte enkel de laatste in een reeks die zich vooral vóór 1600 situeert? Of is hij gewoon kort daarop overleden? Er is geen houvast om in hem eventueel de Charles Donse uit Vlamertinge te zien.

Wellicht zijn ze beide nog voor hun eerste huwelijk naar Vlamertinge uitgeweken, zodat we ze niet in de parochieregisters vinden. Toch moet er wellicht op één of andere manier een verband zijn in hogere generaties. Het beroep van kleermaker komt er veel voor, ook de naam Noël treffen we er (zij het slechts éénmaal) aan. Misschien is de vader Noël van Noël en Charles Donse, wel een broer van de vader van de Noël, Pierre, Martin Donze enz.... te Verlinghem?

Die genealogische banden van de verste voorouders van de Zeelandse Donze's zijn niet zwart op wit bewezen, maar we menen dat we de familiegeschiedenis toch zeer aannemelijk hebben kunnen reconstrueren. En waarbij ook nog eens een parcours van een dubbele emigratie, 400 jaar geleden, van Frans- over West- naar Zeeuws-Vlaanderen blootgelegd werd.

Pieter Donche